Köksbordet är en gammal dammlucka. Här har vänner karvat in sina namn, initialer eller bilder under många, många år.

Vallien har återfunnit hästarna och kärleken

Han fick kyssa flickor för han var så bra på att rita hästar. Ett helt liv senare klassas 86-årige Bertil Vallien som världens största glaskonstnär och har blivit framgångsrik hos en bred publik.

På senare tid har han funnit kärleken på nytt och även hittat tillbaka till tecknandet och hästarna – men de har stigit lite i pris.

–J

ag har gjort till mig och köpt fika, säger Bertil Vallien och dukar fram kringlor och en toscakaka från Askelyckans konditori i Växjö.

Vi träffas hemma hos Bertil. Huset i Åfors är kreativt utsmyckat – här ser man att det bor en konstnärssjäl. Vi sitter i köket där en gammal dammlucka tjänstgör som köksbord. Patinan är tydlig och under åren i Åfors har bekanta fått karva in sina namn i bordet. Vännen Stig Lindberg, han som bland annat designade serien Berså för Gustavsberg, är en av många som har knivat in sitt namn i bordet. Kaffekoppar målade med Ulrica Hydman Valliens klassiska tulpaner ställs fram och Bertil stjälper upp toscakakan, skakar ut kringlorna ur papperspåsen.

Bertil Vallien beskrivs som världens största glaskonstnär. Att han höjs till skyarna av människor omkring honom märks inte på Bertil. Han är som han är: En varm, välkomnande, godhjärtad och snäll nybliven 86-åring. Trots en olycka i somras där han föll i trappen, var nära att slita av ena hälsenan och där ett hjärtflimmer upptäcktes på köpet så har han kvar klippet i steget. Han är rask. Ögonen är lika pigga som rösten och det märks att han är intresserad av vad andra har att säga.

Ända sedan Bertil Vallien var liten grabb och gick på folkskola i Sollentuna har han vetat om att han vill skapa. Han upptäckte tidigt att han var bra på att teckna.

– Jag hade ett trick när jag var 12–13 år som gjorde att jag fick kyssa flickor. Jag var nämligen bäst i klassen på att rita hästar. Jag tror att självförtroendet som skapades i och med att man fick beundran från de här flickorna har lett till att jag blev konstnär, säger Bertil Vallien.

Senare under dagen ska han ta emot gäster från Skåne och Göteborg. De ska få en guidning av hyttan i Kosta då några av dem har beställt hans konst. Klockan 08.30 nästa morgon ska Bertil gjuta båtar tillsammans med sina medarbetare på bruket.

Men innan bilen rullar mot Kosta väntar fika i Åfors. Utanför köksfönstret håller isen på att släppa från dammen till Lyckebyån. Här har Bertil tagit ett morgondopp sommar som vinter i mer än 30 år men efter att hälsan sviktade i somras har han hållit upp med badandet.

– Jag har tagit det lite försiktigt med tanke på flimret på hjärtat... Men jag ska komma i gång igen, säger han och tillägger:

– Ulrica var skittuff. Det var fram med motorsågen och göra hål när isen hade lagt sig. Vi hetsade varandra även när det var riktigt kallt ute.

Bertil och Ulrica var gifta i 60 år. För snart sex år sedan föll hon ihop i hemmet, ”dog mitt i steget”, som Bertil tidigare har beskrivit händelsen.

– Det var en härlig kvinna, säger Bertil och berättar om ett minne från en av alla deras resor i Amerika.

– När vi var i Chicago så sa hon till mig: ”Bertil vi måste bada.” ”Men var ska vi bada i Chicago?”, frågade jag. Då sa hon att det finns ju en stor sjö här, Lake Michigan, och den ligger bara fyra kvarter bort. Så vi tog på oss badrock och badtofflor, gick över motorvägar för att doppa oss.

Bertil bakar en prilla snus, Göteborgs rapé, och skrattar åt minnet. Han saknar henne och berättar att hon var en orädd kvinna. Hon tog kommandot och Bertil hakade på. Tack vare jobbet har tiden efter Ulricas död blivit uthållig, berättar han.

– Det gäller att hålla sig sysselsatt.

För en tid sedan träffade Bertil kärleken på nytt i 17 år yngre Mia Widell. Att tillåta sig bli kär igen har inte varit några problem för Bertil Vallien. Han rättar till prillan med tungan, spänner överläppen en aning och torkar av fingrarna innan han förklarar hur han ser på att finna kärleken på äldre dagar.

– Jag är mest tacksam, tror jag. Att vid mina år kunna träffa någon som man tycker om och som tycker om mig... det är bara att ta emot. Sånt går ju inte att beställa, hur gärna man än skulle vilja det. Det bara kommer.

Att det skiljer 17 år på paret är något som finns med i bakhuvudet, berättar Bertil.

– Jo, klart man tänker lite på det. Jag lever på övertid, det förstår jag. Jag är 86 år och det gäller att leva nu och vara glad för det. Det är liksom ingen idé att planera att bygga ett nytt hus eller sådana saker. Att bilda familj är en fullkomlig omöjlighet. Den stora grejen är ju att jag är så gammal.

Däremot känner sig 86-åringen inte så gammal.

– Jag blir ofta beskylld av Mia att jag inte är 29 år längre. Men jag tror ju det. Bortsett från det senaste halvåret har jag alltid känt mig väldigt stark, full av nyfikenhet och glad åt äventyr.

Äventyren har varit en röd tråd genom Bertil Valliens liv. När han som 22-åring tog examen från Konstfack väntade ett jobb på en keramikfabrik i Los Angeles. Bertil packade väskan och for dit, tillsammans med Ulrica. Meningen var att han skulle fungera som någon slags hjälpreda, men snart fick chefen upp ögonen för den unga konstnären.

– Min chef var väldigt vidskeplig. Vid varje ugn gjorde han en ugns-gud som han knycklade ihop av lera och ställde på ugnsdörren. Vid något tillfälle hade han inte tid och bad mig att göra det. Jag tyckte att det var jättekul, så jag gjorde skitfina ugnsgudar. Det gjorde att han upptäckte vem jag var som konstnär.

Bertil och Ulrica blev kvar i Los Angeles i två år. Han blev en framgångssaga för fabriken, ritade om nästan hela deras sortiment, fick en egen ateljé och två utställningar i Los Angeles. Det gick bra för honom. Han vann en stor konsttävling, ”Young Americans” och vid en utställning fick han fina recensioner i Los Angeles Times, samtidigt som en viss Andy Warhol ställde ut sina Campbells Soup Cans i lokalen bredvid.

Men på andra sidan Atlanten såg två stora namn inom glasvärlden till att uppvakta både Bertil och Ulrica. Erik Rosén, som var chef för Boda glasbruk och Erik Höglund, glaskonstnär och den stora stjärnan inom glaskonst på 60-talet, ville att de skulle jobba på hemmaplan. Bertil och Ulrica trivdes bra i Los Angeles, men bestämde sig för att komma hem till Sverige och testa. Amerika fanns ju kvar om de skulle ångra sig.

Men det gjorde de inte.

– Vi blev fast i Småland, säger Bertil och fnissar åt hur livet har blivit.

Hemma i Småland har Bertil gjort sig ett namn inom både kommersiellt glas och konstglas. I var och vartannat svenskt vitrinskåp står dricksglas designat av Bertil Vallien men han brinner för konstglaset.

– Det är nog där som min själ och mitt hjärta ligger, säger han.

På senare tid har Bertils båtar varit en stor del av framgångarna på glasbruket i Kosta. 2016 fick bruket en beställning av den amerikanska miljardärskan Patricia Duggan på ”The million dollar boat”, en beställning som gjorde att bruket fick ett uppsving. Båtarna har funnits med i Bertils konstnärskap sedan keramiken i Los Angeles och han har en djup relation till just dem.

– Jag växte upp i Sollentuna, norr om Stockholm. Vi hade en flicka i klassen som var fin och lite märkvärdig. En dag sa hon att de skulle på semester till havet. Det blev ett mystiskt begrepp för mig. Sedan fick jag följa med dem på semester och fick själv se havet. Jag minns att jag tyckte det var en obegriplig upplevelse att se horisonten, denna mytiska bild om oändlighet. Det var så jag började med båtar, säger Bertil Vallien, reser sig och hämtar mer kaffe.

1980 gjorde han de första glasbåtarna. Han ser farkosterna som ett slags kommunikationsredskap och som en skiljelinje efter att hans och Ulricas son Mattias var med om en drunkningsolycka, bara ett och ett halvt år gammal. Att göra båtarna har varit en del av sorgeprocessen.

– Jag gjorde båtar med honom och med mig själv, seglandes tillsammans.

Vart var ni på väg?

– Vi skulle träffas.

Efter årtionden i glasets tjänst har Bertil tagit det svåra beslutet att börja jobba mindre. Det känns nödvändigt och han gör det motvilligt.

– Jag älskar mitt jobb och mina medarbetare. Vi har blivit som en familj. Jag mår ju bra av att jobba.

Efter att ha gått på två cylindrar i ett halvår känner han att det är ett vettigt beslut att ta. Men att sluta jobba helt finns inte på kartan. Det är glasgjutningarna som får hamna på hyllan framöver. Att jobba i ett glasbruk är tungt, på många sätt.

– Man stångas mot många människor. Det är försäljare, marknadssidan och chefer. Det är en komplex situation. Men att sitta hemma och knåda lera eller teckna, det är mer privat. Man får ta det i sin takt och se vad som händer. Jag har längtat efter det litegrann.

Så hur ser världens största glaskonstnär på att han faktiskt beskrivs så? Bertil Vallien drar lite på svaret innan han säger:

– Det finns de glaskonstnärer som tycker att det räcker med att fascineras över glaset. Att det räcker att visa bara glas. Det tycker jag inte om. Jag vill att det ska finnas ett budskap med. Och i det fallet tycker jag att jag är ganska bra.

Trots att glaset sakta men säkert svalnar av hos världens största glaskonstnär har han ett uppdrag kvar som han vill slutföra. Inspirerad av sin mamma och den franska fotografen Claude Cahun, arbetar han på en utställning som ska handla om korsetter. Utställningen är också en protest mot det skrå inom glaskonstvärlden som fascineras av glasets förföriska kvalitéer. Glaset är svart och faktiskt ganska så fult, vilket också är meningen.

– Jag kommer ihåg min mammas korsetter, hur hon skulle forma om sig och göra sig fin. Här gör jag ganska fula, grova saker men alla ska ha en korsett. Det här är min protest mot att glaset ska vara så vackert, säger han.

I ateljén står transistorradion på. Den är alltid på när han jobbar. Det blir ofta härlig blues-musik och något som får honom att hitta rytmen i arbetet.

– Jag behöver något som trissar igång mig. Det finns ”konstmusik” som får in mig på nya sätt att tänka. En del elektronisk musik får mig att undra vad jag ska göra nu. Annars blir det en del Brian Eno och nu lyssnar jag en del på Phosphorescent och Serge Gainsbourg.

På arbetsbänken ligger en påbörjad teckning, det som Bertil Vallien ämnar ägna mer av sin tid åt. Den föreställer en häst.

– Jag älskar hästar. Jag kan inte förstå hur ett så vackert, stort och starkt djur kan vara en så lydig tjänare med all sin styrka och kraft.

Får du samma betalning som förr?

– De har ökat lite i pris, säger Bertil Vallien och ser pillemarisk ut.

Charlotte Stjernkvist

charlotte.stjernkvist@smp.se